

Επιλογή κειμένων¹ για συνεξέταση – συνανάγνωση:

- **Α. Παστελλάς, Άδεια θρανία**
- **Γ. Παπαδόπουλος, Το γράμμα και η οδός**
- **Λ. Ντάρελ, Πικρολέμονα**
- **Κ. Μόντης, Κλειστές πόρτες**
- **Π. Μηχανικός, Ένα τραγούδι για τον Ριμαχό**

Επιλογή ερωτήσεων ανάλυσης και συνδυασμού² των πιο πάνω κειμένων:

1. Πώς συνάπτονται σχολείο και αγώνας στο ποίημα του Ανδρέα Παστελλά; Εξετάστε ποιες λέξεις συγκροτούν τον σχολικό κόσμο και ποιες αναφέρονται στον Αγώνα του '55-'59. Από τι φαίνεται στο ποίημα ότι η σημασία του αγώνα βρίσκεται στην *ανατροπή* της καθιερωμένης τάξης; Πώς αντιλαμβάνεστε τη φράση «όλοι παρόντες» σε ένα ποίημα με τίτλο «Άδεια θρανία»;
2. Παρατηρήστε τη φωτογραφία που ακολουθεί το ποίημα του Παστελλά στο βιβλίο σας: με τι «όπλα» πολέμουσαν οι μικροί μαθητές; Στο φως αυτής της διαπίστωσης προσπαθήστε να ερμηνεύσετε τη χρήση των κεφαλαίων στη φράση «γράφατε ... στα μικρά σας γόνατα την Ιστορία του Ανθρώπου»: ποιο φρόνημα των νεαρών αγωνιστών εκθειάζει ο ποιητής-εκπαιδευτικός;
3. Πώς συνομιλεί το ποίημα του Γιάννη Παπαδόπουλου με εκείνο του Α. Παστελλά; Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με στοιχεία τόσο του περιεχομένου όσο και της εκφοράς του λόγου (σε ποιο πρόσωπο μιλά η ποιητική φωνή).
4. Σε αντίθεση με τα προηγούμενα ποιήματα του Αγώνα, στα οποία ο τόνος είναι ηρωικός, στο συγκεκριμένο του Γ. Παπαδόπουλου αισθανόμαστε ένα τέλος. **α)** Από ποιο γραμματικό στοιχείο γίνεται αυτό αισθητό; **β)** Ποιο *εξωκειμενικό* στοιχείο του ποιήματος δικαιολογεί την αίσθηση του απολογισμού;
5. Ποιες ομάδες του πληθυσμού προσθέτει ο Παπαδόπουλος στους μαθητές-αγωνιστές του Παστελλά; Τι υπογραμμίζεται έτσι στα δύο ποιήματα;
6. Πώς συνομιλεί το ποίημα του Παπαδόπουλου με τη φωτογραφία στην ίδια σελίδα του βιβλίου σας; Υπογραμμίστε στο κείμενο τους πιο σχετικούς στίχους.

¹ Από το βιβλίο *Ο λόγος ανάγκη της ψυχής*, Γ΄ Γυμνασίου, τεύχος β΄, βιβλίο μαθητή, Υ.Α.Π. 2013.

² Από το βιβλίο *Ο λόγος ανάγκη της ψυχής*, Γ΄ Γυμνασίου, τεύχος β΄, βιβλίο εκπαιδευτικού, Υ.Α.Π. 2013.

Πρόγραμμα Σπουδών Λογοτεχνίας

Θεματική ενότητα Γ' Γυμνασίου «Ο τόπος μου και οι άνθρωποι»

7. Εξετάστε τον παραλήπτη και τη διεύθυνση του γράμματος στο ποίημα του Παπαδόπουλου. Πού βρίσκεται το παράδοξο μεταξύ *αποστολέα* και *παραλήπτη* και τι θέλει να τονίσει με αυτό ο ποιητής;
8. Στην αρχή του ποιήματος του Γ. Παπαδόπουλου γίνεται λόγος για «πρεσβείες» και «τηλεγραφήματα»: πώς συνδέονται αυτά με την «ξένη βασίλισσα»; (να ανατρέξετε και στο γλωσσάρι).
9. Παρατηρήστε σε ποιο πρόσωπο μιλά η ποιητική φωνή στο ποίημα «Το γράμμα και η οδός» και ανατρέξτε σε άλλα κείμενα της ενότητας στα οποία εντοπίζετε μιαν ανάλογη επιλογή: πώς συνδέεται αυτή με το θέμα τους;
10. Να εξετάσετε πώς παρουσιάζονται στα αποσπάσματα των μυθιστορημάτων του Λ. Ντάρελ και του Κ. Μόντη αντίστοιχα (α) οι κρατούμενοι/αγωνιστές της ΕΟΚΑ και οι ηγέτες τους, (β) οι Άγγλοι αποικιοκράτες. Καταγράψτε τις παρατηρήσεις σας αντικριστά σε δύο στήλες, η μία για το κείμενο του Ντάρελ, η άλλη για το κείμενο του Μόντη: τι διαπιστώνετε για τη σχέση των δύο κειμένων από την αντιπαραβολή αυτή;
11. Τα αποσπάσματα από τα μυθιστορήματα τόσο του Ντάρελ όσο και του Μόντη έχουν κοινό θέμα. **α)** Εξετάστε από ποια οπτική γωνία το παρουσιάζει ο καθένας τους και τι εικόνα σχηματίζει ο αναγνώστης κάθε φορά. **β)** Ποιαν οπτική συμερίζεστε εσείς, ποιο κείμενο σας πείθει περισσότερο, και γιατί;
12. **α)** Σε ποιο πρόσωπο γίνεται η αφήγηση σε καθένα από τα αποσπάσματα των Ντάρελ και Μόντη; **β)** Με τι ύφος περιγράφει ο κάθε συγγραφέας τα περιστατικά; Τι επιτυγχάνεται έτσι, σε κάθε περίπτωση; (σκεφτείτε πώς επηρεάζουν οι τρόποι αυτοί εσάς ως αναγνώστες).
13. Τι ρόλο παίζουν οι παρενθέσεις στο απόσπασμα από τις *Κλειστές πόρτες*; Ποια ακόμη ιδιαίτερα στοιχεία διακρίνετε στο ύφος του πεζού του Κ. Μόντη, και πώς θα τα ερμηνεύατε; Αναζητήστε άλλα κείμενα του ποιητή, για να επιβεβαιώσετε τις παρατηρήσεις σας.
14. Να αντιπαραβάλετε και να σχολιάσετε τον τρόπο με τον οποίο παρουσιάζεται ο αγώνας της μαθητιώσας νεολαίας το 1955-59 στο αφήγημα του Λ. Ντάρελ σε σχέση με το ποίημα του Α. Παστελλά. Πώς κρίνετε τη στάση των δύο λογοτεχνών, οι οποίοι υπήρξαν και δάσκαλοι των παιδιών για τα οποία κάνουν αναφορά στο έργο τους;
15. Ο αγώνας της ΕΟΚΑ, η δράση των μαθητών, τα κρατητήρια της Κοκκινοτριμιθιάς, η θυσία απλών ανθρώπων υπήρξαν πραγματικά. Ποια σχέση βλέπετε να έχει η λογοτεχνία με την ιστορική πραγματικότητα, διαβάζοντας τα παραπάνω κείμενα;

Πρόγραμμα Σπουδών Λογοτεχνίας

Θεματική ενότητα Γ΄ Γυμνασίου «Ο τόπος μου και οι άνθρωποι»

16. Τι εικόνα νομίζετε ότι θα σχημάτιζαν στην Αγγλία οι αναγνώστες του μυθιστορήματος του Ντάρρελ για τα στρατόπεδα και γενικά για τον κυπριακό Αγώνα του '55-'59; Τι συμπέρασμα βγάζετε απ' αυτό για τη χρήση αλλά και για τη σημασία της λογοτεχνίας στη μεταφορά- απόδοση της πραγματικότητας;
17. Νομίζετε ότι σήμερα υπάρχουν στον κόσμο ανάλογα φαινόμενα: δίκαιοι αγώνες οι οποίοι ενδεχομένως παρουσιάζονται διαστρεβλωμένα, μέσω του Τύπου, της λογοτεχνίας, άλλων μορφών τέχνης και μέσων επικοινωνίας; Δώστε παραδείγματα, αφού κάνετε μια μικρή έρευνα.
18. Παρατηρήστε τα σκίτσα που ακολουθούν το κείμενο του Ντάρρελ στο βιβλίο σας. Ποιες πτυχές του κυπριακού Αγώνα προβάλλονται σ' αυτά; Εξετάστε πώς το κάθε σκίτσο περνά το μήνυμά του, προσέχοντας ιδιαίτερα τις αναφορές σε γνωστά σύμβολα-«σήματα» της δυτικής κουλτούρας, όπως η Σταύρωση, ο βρετανικός Λέων, η ιστορική φράση του Λεωνίδα.
19. **α)** Σε τι στοχεύουν οι επαναλήψεις στο ποίημα του Π. Μηχανικού «Ένα τραγούδι για τον Ριμαχό»; **β)** Το συγκεκριμένο ποίημα συγκροτείται από ερωτήσεις: να αποδείξετε ότι πρόκειται για ρητορικές ερωτήσεις εξετάζοντας και τη στίξη του κειμένου, εκτός από το περιεχόμενό του.
20. Τι διαφοροποιεί αισθητά το ποίημα «Ένα τραγούδι για τον Ριμαχό» από τα ποιήματα του Αγώνα που είδατε παραπάνω, όπως λ.χ. του Γ. Παπαδόπουλου («Το γράμμα και η οδός»); Πώς το αιτιολογείτε;
21. Σχολιάστε τη λειτουργία των ρηματικών χρόνων στο ποίημα του Μηχανικού «Ένα τραγούδι για τον Ριμαχό». Ποια σημασία έχει ιδιαίτερα η χρήση του ενεστώτα στο τελευταίο μέρος; (Λάβετε υπόψη και τον χρόνο δημοσίευσης).
22. Τι αντιπροσωπεύουν ως σύμβολα ο Ριμαχό, η Αγαπημένη και «οι άλλοι» στο ποίημα του Μηχανικού; (συμβουλευτείτε το εισαγωγικό σημείωμα). Πώς χαρακτηρίζεται η στάση του ήρωα από τους «άλλους» και πώς κρίνεται από τον ποιητή; Ποια είναι η προσωπική σας γνώμη για τη στάση που οφείλει να έχει κανείς απέναντι στην πατρίδα;
23. Γιατί το ποίημα του Μηχανικού «Ένα τραγούδι για τον Ριμαχό» συγκαταλέγεται στα ποιήματα «της ευθύνης»; Να επισημάνετε στο κείμενο τα στοιχεία που, κατά τη γνώμη σας, το πιστοποιούν.